

Wojciech Góralski

"Decisiones seu sententiae selectae inter eas quae anno 1984 prodierunt cura eiusdem Apostolici Tribunalis editae", Libreria Editrice Vaticana 1989 : [recenzja]

Prawo Kanoniczne : kwartalnik prawno-historyczny 34/3-4, 252-254

1991

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Apostolicum Rotae Romanae Tribunal.**Decisiones seu sententiae selectae inter eas quae anno 1934
prodierunt cura eiusdem Apostolici Tribunalis editae.****Volumen LXXVI. Liberia Editrice Vaticana 1989 ss. XXXI + 682.**

Jurisprudencja Roty Rzymskiej stanowi — w myśl kan. 19 kpk — uzupełniające źródło (*fons suppletorius*) prawa kanonicznego wytyczając tym samym coraz to nowe kierunki w rozstrzyganiu spraw sądowych przez trybunały niższych stopni. Nic też dziwnego, iż ukazujące się od 1912 r. *Sacrae Rotae Romanae Decisiones seu Sententiae* (od 1975 r. *Decisiones seu Sententiae*) wzbudzają niemałe zainteresowanie, szczególnie pracowników sądownictwa kościelnego, choć ze zrozumiałych względów interesują także wszystkich innych zajmujących się prawem małżeńskim.

Nakładem Wydawnictwa Watykańskiego ukazał się niedawno (1989 r.) kolejny, 76-ty tom orzeczeń Roty Rzymskiej zawierający wybrane wyroki tego trybunału zapadłe w 1984 r., a więc już po wejściu w życie kpk Jana Pawła II. Jak zwykle, edycja jest starannie zrealizowana, na co składa się dobra jakość papieru, korzystna szata graficzna oraz tradycyjny format zbioru.

Na początku (s. V—XXXI) czytelnik znajduje chronologiczny wykaz wszystkich wyroków (186), jakie zapadły w turnusach rotalnych na przestrzeni całego 1984 r. W indeksie tym podano stronice, na których znalazły się poszczególne „decisiones”, specjalnym zaś oznaczeniem wskazano te wyroki, które nie zostały włączone do edycji. Spośród ogólnej cyfry 186 opublikowano zaledwie 68 orzeczeń, (co stanowi 36,5%), 118 pozostało więc poza zasięgiem kolekcji.

Gdy chodzi o audytorów orzekających w turnusach rotalnych, to ich skład osobowy przedstawia się następująco: E. Fiore, H. Ragini, E. M. Egan, I. Parisella, D. M. Huot, I. M. Serrano, I. M. Pinto, A. De Jorio, M. Giannecchini, M. F. Pompedda, A. Di Felice, A. Stankiewicz, N. Ferraro, F. Bruno, G. Agustoni, S. Masala, E. Divino, Ae. Colagiovanni, B. De Lanversin, E. Jarawan (w sumie więc 20 audytorów).

Na końcu tomu redaktorzy zamieścili, jak zwykle, bardzo pożyteczny *index rerum* (s. 655—682), który przytacza wybrane fragmenty niektórych opublikowanych wyroków — według tytułów nieważności. Fragmenty te — pochodzące z części *in iure* — zostały podane według następujących haseł alfabetycznych: *bonum fidei* (z 4 wyroków), *bonum prolis* (z 10 wyroków), *bonum sacramenti* (z 8 wyroków), *conditio* (z 9 wyroków), *consensus defectus* (z 17 wyroków), *error qualitatis* (z 3 wyroków), *impotentia et inconsummatio* (z 6 wyroków), *metus* (z 11 wyroków), *novum causae examen* (z 3 wyroków), *nullitas sententiae* (z 4 wyroków), *probationes* (z 7 wyroków), *simulatio totalis et partialis* (z 6 wyroków). Obok każdego z wy-

mienionych haseł wydawca zamieścił ponadto odsyłacze do innych wyroków, których fragmenty nie zostały zawarte w *index rerum*. Tak np. pod hasłem *defectus consensus*, czytelnik spotyka odniesienia (poprzez wskazanie stronicy tomu) do 25 orzeczeń zasygnalizowanych następującymi podhasłami: *ob defectum discretionis iudicii*, *ob neurosim*, *ob incapasitatem assumendi et adimplendi onera coniugalia*, *ob psychosim maniaco-depressivam*, *ob incapacitatem psychicam*, *ob dependentiam a drogis*, *ob immaturitatem affectivam*, *ob psychopathiam*, *ob schizophreniam*, *ob immaturitatem*.

Trudno byłoby w krótkiej prezentacji nowowydanego tomu wyroków Roty Rzymskiej omawiać poszczególne orzeczenia. Wypadnie więc tylko nadmienić, iż szczególnie interesujące są rozstrzygnięcia w sprawach z tytułu *defectus consensus*, pod który to termin audytorzy rotalni podciągają wszystkie trzy postaci zawarte w kan. 1095 kpk.

Tytułem przykładu można zasygnalizować znaczący wyrok c. Pompedda z 14 V 1984 r. w sprawie z archidiecezji weneckiej, rozpatrzonej najpierw przez Trybunał Wenecki (w I instancji) z tytułu przymusu wywartego na powoda. Po zapadnięciu (18 III 1977 r.) rozstrzygnięcia negatywnego, powód wniósł apelację do Roty Rzymskiej. Po starannym uzupełnieniu instrukcji dowodowej turnus rotalny rozpatrzył sprawę (w II instancji) z tego samego tytułu oraz z dodanych dwóch nowych tytułów (w I instancji): impotencji powoda i braku zgody po jego stronie (*gravis defectus discretionis iudicii*). Turnus c. Pompedda stanął na stanowisku, iż nie stwierdzono nieważności małżeństwa ani z tytułu przymusu po stronie powoda, ani jego impotencji; orzekł natomiast nieważność *ob defectus consensus* po stronie powoda. Znamienne jest, iż w części *in iure* (s. 274—276) ponens zaznacza, iż poważny brak rozeznania oceniającego niektórzy kanoniści — zarówno dawniej, jak i obecnie — rozumieli jako każdy brak psychiczny, a więc i prawdziwe choroby psychiczne, i brak dojrzałości i niezdolność do podjęcia istotnych obowiązków małżeńskich. Takie rozumienie, zaznacza Pompedda, nie jest dzisiaj właściwe, prawodawca bowiem w kan. 1095 przewiduje trzy odrębne (podkreślenie moje — W. G.) tytuły nieważności. Interesujący jest wykład ponensa na temat rozeznania oceniającego, które zakłada zdolność podmiotu do powzięcia sądu (oceny) przedmiotu zgody małżeńskiej (istotnych praw — obowiązków małżeńskich). Na uwagę zasługują także ekspertyzy biegłych przedstawione Trybunałowi, wskazujące na patologiczny stan psychiczny powoda w okresie zawierania umowy małżeńskiej.

Wyroki rotalne z 1984 r. pochodzą z pierwszego roku obowiązywalności nowego kpk, tym więc większe powinny budzić zainteresowanie. Chodzi wszakże o właściwe rozumienie wielu nowych norm prawa małżeńskiego, których praktyczną wykładnię zawierają orzeczenia Roty Rzymskiej. Nie trzeba chyba dodawać, iż w codziennej,

żmudnej pracy trybunałów kościelnych, także w Polsce, *Decisiones seu sententiae* pozostają doniosłą i nieodzowną formą pomocy. Wydany więc kolejny tom tego pożytecznego i wciąż rosnącego zbioru zasługuje ze wszzech miar na upowszechnienie.

Ks. Wojciech Góralski

**Nowe rzymskie czasopisma kanonistyczne: „Quaderni Studio Rotale”
oraz „Ius Ecclesiae”**

Pokażną już ilość periodyków kanonistycznych wychodzących w Rzymie (najważniejsze to: *Apollinaris* — od 1928 r., *Commentarium pro Religiosis* — od 1920 r., *Communicationes* — od 1969 r., *Ephemerides Iuris Canonici* — od 1945 r., *Monitor Ecclesiasticus* — od 1876 r., *Periodica de re morali, canonica, liturgica* — od 1905 r.) powiększyły ostatnio dwa nowe tytuły: „Quaderni Studio Rotale” — od 1987 r. oraz *Ius Ecclesiae* — od 1989 r.

Quaderni Studio Rotale, to czasopismo wydawane od 1987 r. — jako półrocznik — przez Studium Rotale Rzymskiej, pod patronatem dziekana Trybunału, realizowane edytorsko przez „Libreria Leoniana — Roma”, redagowane w jęz. włoskim. W prezentacji do pierwszego numeru mons. Ernesto Fiore, dziekan Rotale Rzymskiej, nawiązując do przemówienia papieża Jana Pawła II wygłoszonego 31 I 1986 r. podczas inauguracji nowego roku sądowego do pracowników wymienionego trybunału wskazuje na genezę tej nowej inicjatywy wydawniczej: Studium Rotale, o roli którego mówił papież, chce tą drogą okazać swoim absolwentom i wszystkim innym zatrudnionym w sądownictwie kościelnym pomoc w pełniejszym poznawaniu jurysprudencji rotalnej.

Dotychczas ukazały się cztery numery czasopisma w 1987 — 1; w 1988 — 2; w 1989 — 1. Tytułem zorientowania potencjalnego czytelnika w charakterze *Quaderni Studio Rotale* wypada zaprezentować choćby jeden z wydanych dotąd numerów: spróbujmy to uczynić w odniesieniu do 2: 1988 nr 1 ss. 119.

Na początku numeru zamieszczono krótkie słowo redakcyjne (s. 5), w którym informuje się o utworzeniu niektórych stałych rubryk czasopisma: studia z małżeńskiego prawa materialnego, studia z prawa procesowego, studia z dziedziny medyczno-kanonistycznej, jurysprudencja małżeńska, jurysprudencja procesowa.

Pierwszą pozycją numeru jest przemówienie dziekana Rotale Rzymskiej, wygłoszone do studentów Studium Rotalnego podczas inauguracji roku akad. 1987/88 (s. 7—10). W słowie tym E. Fiore stwierdził m.in., iż *Quaderni Studio Rotale* będą się ukazywać przynajmniej raz w roku.

W dziale *Jurysprudencja małżeńska* znalazł się interesujący obszerny wyrok rotalny c. Fiore z 30 V. 1987 r. w sprawie Bogoten.